

Mr. F.W. Voorink Stichting

.....

Spoorstraat 32 • 7101 GV Winterswijk

0543 - 518 364

www.synagogewinterswijk.nl • info@synagogewinterswijk.nl

Open Monumentendag: zondag 11 september in de synagoge

Aron van Dam is even de hoofdpersoon

In de jaren tien, twintig en dertig van de vorige eeuw was de naam Van Dam in heel Winterswijk en omgeving bekend. De achternaam hoort vooral bij Aron van Dam, die in 1909 als vleeskeurmeester in de Winterswijkse vestiging van Zwanenberg ging werken.

In zijn nieuwe woonplaats werd hij snel maatschappelijk actief. Via de lokale afdeling van de Sociaal Democratische Arbeiders Partij zette Van Dam zich in voor coöperatie De Dageraad. Eerst als secretaris en boekhouder, later als directeur. Hij leidde onder meer de bakkerij, de meelfabriek en de schoenenwinkel. De coöperatie ontwikkelde zich niet alleen als werkgever, maar ook als belangrijk steunpunt voor de partij en de vakbeweging.

Vanaf 1919 zat Aron van Dam ook in de gemeenteraad van Winterswijk, waar hij zich als fel 'debater' in de oppositie ontwikkelde. Dat bracht hem regelmatig in conflict met de conservatieven in de gemeentepolitiek. In 1931 werd hij tot wethouder gekozen. Na de verkiezingen van 1939 werd hij weer gewoon raadslid. In juli 1940 vluchtten de joodse Van Dam en zijn vrouw naar Amsterdam, bang om gearresteerd te worden. Dat gebeurde alsnog in 1942 - in september werden zij aangehouden en naar Auschwitz getransporteerd en daar vermoord.

Aron van Dam was getrouwd met Johanna Leviticus en kreeg met haar drie kinderen. Zoon Max ontwikkelde zich na zijn studie in Amsterdam en Antwerpen tot kunstenaar. In concentratiekamp Sobibor werd hij nog gedwongen om de portretten van kampbewakers te tekenen. Daarna werd ook hij vermoord.

Het levensverhaal van Aron van Dam wordt 11 september belicht in de synagoge aan de Spoorstraat in Winterswijk. Dit joodse monument doet op zondagmiddag mee aan de nationale Open Monumentendag. De sjoel is op deze zondagmiddag van 13 tot 16.30 uur geopend. Het verhaal over Aron van Dam wordt om 15 uur verteld door Chrit van Ewijk. De toegang is gratis. Voor en na het verhaal van Van Ewijk is het synagogecomplex te bekijken. Naast de sjoel zijn ook het mikwe, de tuin en de begraafplaats toegankelijk.

Van Ewijk kwam na zijn studie in de jaren tachtig met Van Dam in aanraking. Hij was en is geïnteresseerd in politieke en sociale geschiedenis. "Ook die van Winterswijk, waar ik opgegroeid ben. Er was toen nog weinig onderzoek gedaan naar de geschiedenis van de plaatselijke SDAP, de vakbeweging en de coöperaties die er zo'n belangrijke rol hebben gespeeld in de eerste helft van de twintigste eeuw."

Van Ewijk verdiepte zich daarin en stuitte toen op Van Dam. "Tijdens het onderzoek heb ik nog kunnen spreken met zijn dochter en anderen die hem gekend hebben. Het Instituut voor Sociale Geschiedenis vroeg mij toen om het materiaal te verwerken in een korte biografie. Dit heeft een portret opgeleverd, dat niet alleen zijn maatschappelijke rol en verdiensten belicht, maar ook zijn rol in familie en gezin. Tegelijk werd het een nagedachtenis aan hem als één van de zeer vele Winterswijkse joden die in de oorlog vermoord werden. Iets waar toen nog weinig of niet werd gesproken."